

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

H. SMIT — BARENDRECHT

Wat dichtbij lijkt is ver weg!

„Geloofd zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, die ons naar zijn grote barmhartigheid door de opstanding van Jezus Christus uit de doden heeft doen wedergeboren worden tot een levende hoop...”

(1 Petr. 1 : 3)

De verre reis

Ik denk hier aan de reis die de gemeente van Christus heeft te maken door de geschiedenis heen. Naar de Dag van Christus. Een verre reis. En een zware reis. Een reis die in Petrus' brief getypeerd wordt door de adressering:

„...aan de vreemdelingen die in de verstrooiing zijn...” (1 : 1). Vreemdelingen zijn passanten.

Het zijn mensen die in het land waar ze vertoeven geen rechten kunnen laten gelden. De moeite van Abraham, Izak en Jacob wordt ons voor ogen gesteld, wanneer in Hebr. 11 : 8 gesproken wordt van het vertoeven in het land der belofte als in een vreemd land.

Alles in belofte, maar niets „in handen”. Het blijft uitzien en wachten.

Zo trekt de gemeente door de wereld heen. Alles in belofte... „want zij zullen de aarde beërven” (Matth. 5 : 5). Niets in handen... „In de wereld lijdt gij verdrukking...” (Joh. 16 : 33).

Dan wordt ook de uitdrukking „verstrooiing” gebruikt. Die doet ons denken aan de Joden in alle gebieden van de ballingschap. Van verre tuurden zij naar Jeruzalem. Door duizend barrières waren ze van die heilige stad en van de vervulling van vrede in David's koninkrijk gescheiden! Wat een afstand en wat een reis! Inderdaad, wat een reis! Je zou er mismoedig van worden. Op

talloze manieren wordt Petrus' woord door de kerkgeschiedenis bevestigd. Hoe zwaar is de tocht al geweest, al waren en zijn er door Gods goedheid pauzes van verademing. En wat ligt er nog vóór ons? Is er niet een oneindige afstand tussen nú en dan? Tussen de huidige moeiten en de vervulling van vreugde in het Koninkrijk? Tussen de schaduwen van de dood en het eeuwige leven? Is die afstand te overbruggen? Is dat doel wel te halen?

Als we ons op die afstand blindstaren, dan komen we tot de klacht van Psalm 121 : 1 „Ik hef mijn ogen op naar de bergen: van waar zal mijn hulp komen?” — de klacht van een reiziger die er letterlijk tegenop ziet als tegen een berg! En dan eindigen we ook met die klacht. In mismoedigheid!

Dichtbij!

Voordat we ons nu laten gaan in „naar gejammer en geklag” moeten we eens luisteren naar wat Petrus ter bemoediging van de vreemdelingen in de verstrooiing zegt. Ze hebben alle reden tot lof en dank, want... de God en Vader van onze Here Jezus Christus heeft ons doen wedergeboren worden tot een levende hoop. Door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. En Hij heeft dat gedaan in zijn grote barmhartigheid. De opstanding van Jezus Christus is dus de kracht van de wedergeboorte. En het nieuwe leven wordt gekenmerkt door de levende hoop.

We kunnen hier het beste denken aan wat Petrus eerst zelf beleefd en vervolgens als getuige heeft doorgegeven, aan de grote gebeurtenis op de dag van Pasen. We lezen dat in Joh. 20. De discipelen zaten daar... de deuren dicht. Vrees voor de Joden! Toen kwam Jezus en stond in hun midden. Zij zagen de levende Heer en ze waren verblijd. Vóór die tijd waren Petrus en de anderen eigenlijk gevangenen van de dood. De dood van de Meester had de verwachting gedooft en de blijdschap gebroken. De liefde was ziek en onmachtig. Geen perspectief meer en daardoor angst, vrees, dichte deuren! Maar als Jezus verschijnt gebeurt het wonder. De opstanding van Christus straalt grote krachten uit. De nevels klaren op,

de banden van de dood worden verscheurd. Zij zien daar vlak voor zich in hun levenswerkelijkheid de levende Heer! Dichtbij! Letterlijk te tasten!

Wie kan over de grote afstand heen kijken en heendinken? Wie kan de kloof overbruggen tussen nú en straks, tussen de schaduwen van de dood en het eeuwige leven? Welnu, zij konden het! De apostelen deden het! Zij zagen over dood en graf heen. Zij zagen de heerlijke toekomst vlak voor zich. In Jezus Christus. Zij hoorden zijn stem, die vrede verkondigde. En daarin ervoeren zij zijn dragende machtige hand, naar hen toegestoken van de overkant van lijden en dood. Een oneindige afstand. Vèr weg!

Maar ook weer: Vlak bij! Want Jezus Christus stond vóór hen. En zij konden de hand leggen op de toekomst! Geen wonder dat Petrus hier spreekt van de levende hoop. Hoop is een wonderlijk iets. In de hoop is de toekomst tegenwoordig. In de hoop bewijst de toekomst zijn kracht. Maar dat is onder ons mensen heel vaak een illusie. We dachten het maar. Bij ons is hoop altijd weer iets onzekers. Iets dat erg subjectief is. De één heeft het, de ander nu eenmaal niet. Maar de bijbelse hoop is heel reëel, heel werkelijk. Duidelijk gefundeerd. De toekomst in ons leven tegenwoordig. De toekomst werkt krachten in ons leven van nu. Maar dat is niet een gevoel en een gedachte, waarvoor je „psyche” geschikt moet zijn. Dat is de werkelijkheid van Jezus Christus, die aan zijn discipelen verscheen, hun vrede verkondigde. Toen zagen ze werkelijk voor zich wat ons wacht, wat ons beloofd is. En denk erom... Petrus spreekt hier heel gewoon van „ons”. Hij maakt geen scheiding tussen zichzelf en de geadresseerden die er niet bij geweest zijn. Want Petrus de apostel heeft op de dag van de opstanding gefunctioneerd als ons oog en als ons oor. Het was voor ons. Met de ogen van de apostelen hebben wij de levende Heer gezien.

De grote reis — één stap

De gemeente trekt de geschiedenis door. Een grote en zware reis. Een reis die alleen kan worden volbracht als we haar samengevat

zien in één stap. En als we die stap ook doen. En steeds weer doen.

Vanuit het Paasevangelie kunnen we veel beter verstaan wat Paulus zegt in 1 Cor. 3 : 22 ev.: „...alles is immers het uwe: hetzij... heden of toekomst... gij zijt van Christus en Christus is van God”. Sta er eens even bij stil! Van u is heden en toekomst! Is dat woord niet veel te mooi? Is het niet onwerkelijk!

Wij mensen van een dag... leggen wij de hand op de toekomst? Hoe kan dat waar zijn? Het is alleen maar waar in Christus en door Hem. Zijn Naam kan niet gemist worden! Maar wanneer wij Hem omhelzen in het geloof, dan hebben wij Hem, die onze toekomst reeds in Zich draagt. Dan reiken wij over dood en graf heen! Dat hebben wij niet in onszelf. Wij zijn broze en sterfelijke mensen. Dat hebben wij in Hem. Daarom kunnen we gerust leven en... gerust sterven. Die wonderlijke tegenstelling en die wonderlijke harmonie tegelijk zie je bij Stephanus, die stervend (!) de hand legde op zijn toekomst, op zijn Paasfeest: „Here Jezus, ontvang mijn geest!”. Ook hij had de levende Heer mogen zien en ook hij had dat voor zijn sterven mogen verkondigen. Het geheim van de grote reis en van de kracht om die reis te volbrengen... het is daarin gelegen, dat die reis in een oneindige veelheid van omstandigheden op die ene stap neerkomt. Het is toch zo vlakbij. Wij zien Jezus Christus. Wij horen zijn stem. Wij geloven en in dat geloof leggen we de hand op de toekomst die in Hem al tegenwoordig is. „Alles is uwe... heden en toekomst...!”

IN DIT NUMMER

- 245 Ds H. Smit, Wat dichtbij lijkt is ver weg!
- 246 Ds E. R. Postma, Apocriefe boeken
- 247 Ds G. Janssen, Welke zaken vragen een gemeenschappelijke gedragslijn van de kerken?
- 248 D. W. L. Milo, Terug van vakantie
- 249 Ds M. R. van de Berg, Jeremia
- 250 Prof. C. Veenhof, De „Opleiding”
- 251 Prof. C. Veenhof, Persschouw

APOCRIEFE BOEKEN

De naam

„Dat lijkt me apocrief” — aan de toon al kunt u horen, dat de spreker uiting geeft aan zijn ongelooft. Alleen in de betekenis „ongeloofwaardig” komt het woord apocrief in onze alledaagse spreektaal voor. De meeste christenen, met name protestanten kennen nog een tweede gebruik van dit woord in de term „apocriefe boeken”. Stel hun de vraag wat ze daarmee bedoelen, en tien tegen één zullen ze reageren met: niet-canoniek. In onze kerktaal komt dit begrip paar eigenlijk uitsluitend voor in de vorm van een tegenstelling. De betekenis „ongeloofwaardig” wordt verdrongen door die andere: niet in de lijst (canon) van bijbelboeken opgenomen. Of, zoals Van Dale het zegt: „bijbelboeken, die niet als echt, als gezaghebbend erkend worden.”

Ook hier blijkt dat de kerk heel wat woorden een eigen kleur en stempel heeft gegeven. Het vandoors griekse woord betekent in feite niet meer dan „verborgen”. Welke zin dat „verborgen” oorspronkelijk had is nog steeds een omstrede zaak. De een denkt aan geheimhouding: alleen ingewijden mogen kennis aannemen van de inhoud. De ander is van mening dat zulke boeken veilig opgeborgen (verborgen) werden: ze hadden geen functie in de eredienst. De laatste opvatting komt dicht in de buurt van onecht, niet gezaghebbend.

De geschiedenis

Toch is dat wel eens anders geweest. Eeuwenlang, tot aan de grote Reformatie hadden de „apocriefe” boeken evenveel gezag als de canonieke. Zij het met één beperking, nl. alleen als het gaat over het Oude Testament.

Het is een interessante geschiedenis. In de hebreeuwse bijbel komen ze namelijk niet voor. Maar die hebreeuwse bijbel werd omstreeks 250 v.C. vertaald in het Grieks, terwille van de vele Joden die in de verstrooiing leefden. De griekse vertaling, de Septuagint, veranderde niet alleen de joodse volgorde der bijbelboeken, ze voegde er ook een aantal boeken of gedeelten van boeken aan toe. Via een latijnse vertaling hiervan, de Vulgata, kwamen ze terecht in de oude christelijke kerk — zo rond 400 n.C. Toen echter Luther (en anderen naast hem) voor zijn bijbelvertaling weer te-

Kerkelijk Leven

rugviel op de oude hebreeuwse tekst, werden de aanvullingen van de Septuagint niet meer als gezaghebbend aanvaard. Van de weeromstuit (contra-reformatie) legde de R.K. kerk in 1546 op het concilie van Trente vast, dat de Vulgata normatief was. Daarmee waren de zgn. apocriefe boeken (op twee uitzonderingen na) canoniek verklaard. En nog steeds rust de banvloek van deze kerk op ieder, die aan het Goddelijk gezag van deze boeken durft te twijfelen...

Voorbehoud

Intussen nam Luther de omstreden boeken wel op in zijn bijbelvertaling, maar als aanhangsel. Ook in de oude Statenvertaling waren ze (tot de vorige eeuw) te vinden, zij het op aandrang m.n. van buitenlandse theologen op de synode van Dordrecht. Maar om het onderscheid met de canonieke boeken goed te laten uitkomen, werden ze als aanhangsel afgedrukt achter het Nieuwe Testament. Bovendien ging een „Waarschuwing aan de lezers” vooraf. Daarin wordt o.m. geargumenteed: de omstreden boeken zijn alle geschreven na de tijd van Maleachi; ze zijn niet in het hebreuws maar in het grieks geschreven; zij zijn ook nooit gesteld geweest in het register der Goddelijke boeken, dat de Israëlitische Kerk (!, P.) gehad heeft. Waarbij, aldus de Waarschuwing, nog komt, dat in meest al deze boeken gevonden worden verscheiden onware, ongerijmde, fabuleuze en tegenstrijdige zaken, die met de waarheid en met de Canonieke boeken niet overeenkomen. En dat wordt dan in den brede met voorbeelden gestaafd.

Ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis laat niets aan het toeval over. In art. 4 worden alle canonieke boeken opgesomd. In art. 6 wordt gesproken over het onderscheid tussen deze canonieke en de (ook met name genoemde) apocriefe boeken.

Maar toch...

Namen de statenvertalers ze niet zonder waarschuwing aan de lezers op, art. 6 van de N.G.B.

Pastorale notities

Mensen behagen

Het graag in de gunst van mensen willen staan, is in het leven van ons christenen een grote verzoeeking. De Heer Jezus heeft er zijn discipelen met nadruk voor gewaarschuwd: „Wee u, als alle mensen wel van u spreken!”

Houden we in het kerkelijke leven met deze waarschuwing wel voldoende rekening? Laat ik eens enkele dingen noemen.

Wij zijn in de gemeente geroepen medebroeders en zusters, die van de waarheid dreigen af te wijken of zich niet onbesmet bewaren van de wereld, in liefde te vermanen. Wij weten dat zulk een vermanend woord niet altijd in goede aarde valt. Om de lieve vrede, om de vriendschappelijke verhoudingen te bewaren, en om eventuele moeilijkheden te voorkomen, laat men zich van zijn broederplicht terughouden. Men blijft graag in de gust. De broeder of zuster mocht het ons eens kwalijk nemen. Maar dan hebben we de eer van mensen toch liever dan de eer van God.

Zo kan het ook bij de ambtsdragers en voorgangers in de kerk zijn. Als deze vergeten, dat zij geen dienaars van mensen maar van Christus zijn, komen ze ge-

makkelijk in de verleiding om de mensen naar de ogen te zien, in plaats van zich af te vragen: wat vraagt de Here van mij? Men is graag de gevierde dominee, de altijd vriendelijke ouderling of de weldoende diaken. Daarom liever geen moeilijkheden. Daarom maar wat meer zwijgen.

Heel het gemeentelijk leven kan door de zucht om mensen te behagen ontaarden. Als men de vrede lief heeft ten koste van de waarheid. Als men meent dat er in de kerk van Christus geen kwesties behoeven voor te komen en dat, als het in een bepaalde gemeente niet goed gaat, de schuld altijd bij de voorganger ligt.

Wij leren dat uit de brieven van Paulus en Johannes wel anders. Van deze dienaars van Christus is ondanks hun trouwe bediening vaak heel veel kwaad gesproken. Toch waren zij er allerm minst op uit om mensen te behagen. In hun prediking niet en in hun ambtelijke vermaningen niet. Zij waren niet uit op de gunst van mensen maar op ambtelijke betrouwbaarheid. Vandaar dat Paulus in 1 Cor. 4 : 3, 4 schrijven kon: „Hoe u of een andere menselijke instantie mij nu beoordeelt, raakt me maar weinig. Ik oordeel niet eens mijzelf. Wel ben ik me van geen kwaad bewust, maar dat bewijst niet dat ik onschuldig ben. Het is de Heer die mij oordeelt”.

B. Telder, Bilthoven

somt de boeken op en voegt er aan toe: dewelke de Kerk wel lezen kan, en daaruit ook onderwijzingen nemen, voor zoveel als zij overeenkomen met de Canonieke boeken; maar zij hebben zulk een kracht en vermogen niet, dat men door enig getuigenis van deze enig stuk der geloofs of der Christelijke religie zou kunnen bevestigen: zo ver is het van daar, dat zij de autoriteit van de andere, heilige, boeken zouden vermogen te verminderen.

Men ziet: bij de vermelding worden veiligheids van alle kant ingebouwd. Maar toch denkt men hier niet aan een boekencensuur (eerder aan een recensie, als in de Statenvertaling). Het tegendeel is eerder het geval: de kerk kan ze lezen en daaruit ook onderwijzingen nemen! Dat is, hoe ingeperkt het dan ook verder wordt, toch in zekere zin een positieve uitspraak!

Ter lering

Het is mijn bedoeling niet, een pleidooi te voeren voor het alsnog canoniek verklaren van deze boeken. Wel zou ik een pleidooi willen voeren om ze metterdaad eens te lezen! Jaren geleden heeft de firma Kok ze in twee pockets in de Bouquet Reeks apart uitgegeven. En uiteraard zijn ze te vin-

den in de r.k. bijbelvertalingen. Waarom zo'n pleidooi? Ook al jaren geleden heeft dr P. A. van Stempvoort een serie radioleringen uitgegeven in boekvorm (Nijkerk, 1955). Onder de titel: Waarheid en Verbeelding rondom het Nieuwe Testament. Een bijzonder boeiend en leerzaam boek. Want het is zoals hij zegt: opvallend „hoe de fantasie dezer apokriefen zich grillig aftekent tegen de achtergrond van de strakke lijnen van het Nieuwe Testament: in dit laatste een naar Gods heilsdaden gestileerde boodschap, in de apocriefen de spelende verbeelding van de gelovigen, die hun eigen stokpaardjes bereiden.” Nog maar heel kort geleden is op 91-jarige leeftijd de bekende theoloog Rudolf Bultmann overleden. Zijn stokpaardje was de „Entmythologisering”, het Nieuwe Testament ontdoen van de mythen die rond Jezus Christus gegroeid zouden zijn. Mij dunkt: aan de hand van de apocriefen had hij kunnen zien, hoe duidelijk het verschil tussen fantasie en werkelijkheid zich aftekent — vele eeuwen geleden al. De canon van het N.T. moge rond 400 n.C. onder leiding van de Heilige Geest vastgesteld zijn. Maar daarbij werd het gezonde verstand van nuchtere mensen, die wisten te onderscheiden toch niet uitgeschakeld. Jammer dat deze

twintigste-eeuwse theoloog, die zovelen beïnvloed heeft, zich dit simpele feit niet heeft gerealiseerd. En voor wat het Oude Testament betreft — al evenzeer in discredit gebracht door vele anderen: het ware te wensen dat iemand kans zag eenzelfde soort boek te schrijven, maar dan: Waarheid en Verbeelding rondom het Oude Testament. Enige nuchterheid bij het onderscheiden tussen fantasie en werkelijkheid zou veel theolo-

gen sieren. Zeker als zij hun eigen fantasieën en stokpaardjes daarbij ook onder de loupe namen. Ik vind het zo gek nog niet, dat onze geloofsbelijdenis en de statenverdraging, mét kritische kanttekeningen, hebben gezegd: neem en lees! Het zal eens te meer onderstrepen wat t.a.v. de canonieke boeken in art. 5 N.G.B. wordt beleden, nl. „dat blinden zelf tasten kunnen, dat de dingen die dáárin voorzeggd zijn, geschieden!

G. JANSSEN — NIJVERDAL

Welke zaken vragen een gemeenschappelijke gedragslijn van de kerken?

Het is meermalen in de geschiedenis een vraagpunt geweest wat op een meerdere vergadering — classis of synode, regionale of landelijke vergadering — behandeld mag en behoort te worden. We kunnen niet zeggen dat er thans onder ons een duidelijke eenstemmigheid over dit punt bestaat.

Het gebeurt dat een kerkeraad een bepaald besluit neemt en daarvan aan de regionale vergadering mededeling doet zonder haar oordeel te vragen. Deze handelwijze typeert m.i. een op dit punt heersende onzekerheid. Men gevoelt blijkbaar dat het minder juist is in het betrokken geval geïsoleerd van de zusterkerken te handelen en geeft daarom kennis van de zaak, maar men heeft toch reeds z'n besluit genomen! Men bewandelt dus een soort van tussenweg; erkent de zusterkerken, maar stelt zich toch vrijblijvend op.

Er is daarom alle reden voor om dit vraagstuk eens wat nader te bekijken.

We werpen daartoe eerst een blik op de geschiedenis.

Toen het kerkverband voor de Nederlandse Gereformeerde Kerken in de 16de eeuw geconstitueerd werd, heeft men afspraken gemaakt waarin de bevoegdheid van de meerdere kerkelijke vergaderingen aan behoorlijke beperkingen onderworpen werd. Niet alleen werd besloten dat ook voor deze vergaderingen gold dat alleen kerkelijke zaken en geen politieke en andere behandeld mochten worden, maar ook dat op een meerdere vergadering niet gebracht mocht worden, wat op een mindere afgehandeld worden kon, (art. 30 K.O.). In de kerkorde zelf en in het ondertekeningsformulier werden verder bepaalde concrete zaken genoemd, die op een meerdere vergadering gebracht mochten worden. Het gold hier met name tuchtzaken en gevallen van beroep. We gaan daarop nu niet in. We willen wel even aandacht vragen voor het laatste gedeelte van art. 30: Behandeld mag ook worden „dat tot de Kerken des

meerdere vergadering in 't gemeen behoort", d.w.z. zaken die alle kerken, die een bepaalde meerdere vergadering samenstellen, aangaan.

Het eerste doel van dit artikel is dus het agendum van de meerdere vergaderingen te beperken. Dat moeten we voorop stellen en altijd goed bedenken. Maar er zijn toch zaken, die er naar het gevoelen van de Gereformeerde Kerken in Nederland, die deze kerkorde hebben samengesteld en onderhouden op het agendum van de meerdere vergaderingen mogen en ook behoren te komen om „verhandeld" te worden, d.i. er een besluit over te nemen (definitie, Acta Embden 1571, III, 1).

Daar mag wel even de nadruk op gelegd worden. Naar Gereformeerde opvatting zijn kerkelijke vergaderingen geen conferenties of bureau's voor kennisgeving, al kunnen die er soms wel worden gedaan om het onderlinge meeleven te bevorderen, maar in de eerste plaats lichamen waar besluiten worden genomen. En dat dus o.m. over zaken, die de haar samenstellende kerken allen aangaan.

Maar welke zijn dat nu?

Om deze vraag te beantwoorden gaan we nu niet verder de Kerkorde of de geschiedenis raadplegen. Onze kerken zijn trouwens bezig met het ontwerpen van een accord van samenleven, dat er wellicht iets anders zal uitzien als de tot nu toe onder ons geldende kerkorde. Dat mag! Ja dat behoort zelfs te gebeuren als het nut van de kerken dat eist, zegt art. 87 van deze kerkorde.

We gaan mele daarom de vraag ook iets anders stellen en iets beperkter, nl. zo: in welke zaken hebben de kerken eenzelfde gedragslijn te volgen? Daaraan zit dan echter wel vast de andere: en komen derhalve in aanmerking voor behandeling op een meerdere vergadering? Als we de vraag zó stellen kunnen we heel wat zaken laten rusten, die wel op een meerdere vergadering thuishoren,

maar op een ander vlak liggen dan waarop de eerste vraag zich beweegt. En we kunnen zodoende de kerkorde laten rusten en allerlei kerkelijke bepalingen om ons direct tot de Bijbel te richten. Want zij laat zich over de eerste vraag wel duidelijk uit, tenminste wat het principe betreft.

In 1 Cor. 14:34 schrijft de apostel Paulus: zoals in alle gemeenten der heiligen moeten de vrouwen in de gemeenten zwijgen, d.i. in de gemeentelijke samenkomsten. Zij mogen daarin niet spreken.

De zusters, die dit lezen behoeven niet ongerust te worden. Door dit woord van Paulus te citeren willen we niet ingrijpen op de discussies over de vrouw in het ambt of over de positie van de vrouw in de gemeente. Ik wil zelfs niet suggereren dat dit woord van Paulus onafhankelijk zou zijn van de cultuursituatie van die tijd en daarom zonder meer voor ons precies zo zou gelden. Ik laat dat volkomen in het midden. Een antwoord op die vraag zou heel wat studie en plaatsruimte vragen. En het is een andere zaak, die ons nu bezig houdt.

In elk geval stonden in Paulus' tijd te Corinthe de zaken zo: de vrouwen moesten in de gemeentesamenkomsten zwijgen, net als ze dat elders deden. In dat opzicht moest de gemeente te Corinthe zich aan de gewoonte houden die in vele andere gemeenten heerste: „zoals in alle gemeenten". Dr. Grosheide schrijft hierover: „Men volgde te Korinthe een eigen gewoonte. Waarom? Was Korinthe iets anders dan andere kerken? Moest deze kerk de toon aangeven? Dat onderstelde, zo parafraseert Grosheide Paulus' gedachting verder, dat **het Woord Gods** te Korinthe geopenbaard was en uit Korinthe de wereld ingegaan. Ieder weet, dat dat niet zo is. Te Korinthe ligt niet de oorsprong van het christendom, dat is bekend. Maar evenmin is het Woord Gods alleen te Korinthe gekomen." ¹⁾ vgl. vers 36: Of is het Woord Gods bij u begonnen? Of heeft het alleen u bereikt?

Paulus beroept zich voor dit zwijggebod voor de vrouw op de ondergeschiktheid die de wet van haar eist, vers 34. Het is dus blijkbaar zo dat in elk geval in de toenmalige situatie het spreken van de vrouw streedt met haar ondergeschikte plaats, zoals die in de wet wordt aangegeven. Maar Paulus beroept zich niet op de wet alleen, ook op de gewoonte in andere kerken en zegt dat de Corinthiërs niet uit de pas moeten lopen: ze nemen immers geen uitzonderingspositie onder de overige kerken in? Daarom hebben ze te rekenen met wat daarin algemeen als regel geldt. Het Woord van God heeft toch ook die andere kerken bereikt, en niet slechts hèn. Wat die andere kerken daarom als juist hebben aanvaardt, moet ook als zodanig voor hen gelden. Paulus zegt niet dat de wet de vrouw verbiedt in de gemeentesamenkomsten te spreken. De wet eist haar **ondergeschiktheid**. En daarmee acht hij het spreken niet in overeenstemming. Dat tast die ondergeschiktheid aan en is

daarom onvrouwelijk, schandelijk of lelijk. Zo hebben blijkbaar al de overige kerken het ook gezien en nu moeten de Corinthiërs daarmee rekening houden.

Op soortgelijke wijze spreekt Paulus in het geval van de hoofdtooi der vrouwen. Ze moeten niet bloodshoofds bidden, want dan maken ze zich gelijk aan de mannen en dat is tegen Gods scheppingsorde, 1 Cor. 11:5, 7-10. Ook in dit opzicht moeten de Corinthiërs het voorbeeld van de andere kerken volgen, vers 16. ¹⁾ Het betreft hier eveneens een geval van zede, waarbij echter wel de plaats van de vrouw naar de Schrift in geding is. Daarom is de zaak niet van belang ontbloeit en moet de ene kerk zich naar het voorbeeld der andere richten en niet hoogmoedig slechts met eigen inzichten rekenen.

Wie nu de conclusie zou willen trekken dat de kerken in alle dingen precies dezelfde gedragslijn moeten volgen, haalt meer uit deze Schriftgegevens dan er in liggen. Wanneer Calvijn 1 Cor. 14:36 bespreekt houdt hij rustig vast aan „de verscheidenheid der ceremoniën" ²⁾ en hij klaagt over „sommige barbaarsche mensen, die het Evangelie nooit gesmaakt hebben" en „met de tirannieke eischen hunner wetten, de godzalige gemeenten beroeren."

Maar hij wijst tegelijk de „hoovaardigheid" van de Corinthiërs af en zegt: alle gemeenten moeten wederkeerig elkander de hand geven, om gemeenschap onder elkander te onderhouden, en zich bij elkander te voegen, zoover het de eendracht eischt."

In hoeverre de eendracht ons eisen stelt lijkt me in het door Paulus genoemde duidelijk aangewezen. Het betreft in elk geval die zaken waarbij de Heilige Schrift zijn indirect betrokken is. Indirect, want waar zij een duidelijke uitspraak doet, is de zaak zonder meer beslist.

Dat doet zij echter niet in alles. Toch kan zij er dan wel indirect 'bij betrokken zijn, zoals in de door Paulus genoemde gevallen. En dan wordt een gemeenschappelijke gedragslijn, die bij ons door onderling overleg tot op de meeste vergadering der kerken toe tot stand kan komen, door de apostel geëist. Dit lijkt me een gerechtvaardigde conclusie uit wat hij in 1 Cor. 14 en 11 schrijft. Natuurlijk kunnen, barbaarse „mensen" — om me tCalvijn te spreken — deze conclusie misbruiken om aan de kerken allerlei tyrannieke wetten en gebruiken voor te schrijven. Maar daar zijn nu eenmaal geen bepalingen tegen te maken. Schriftuurlijke ootmoed en wijsheid kan met deze conclusie m.i. echter uit de voeten om de eendracht der kerken te bevorderen en de gemeenschap onder elkaar des te beter te onderhouden.

—o—

We blijven wel heel dicht in de buurt van de besproken Schriftgedeelten, wanneer we onder de hier in aanmerking komende zaken die van de vrouw in het ambt

Vervolg op pagina 248

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

TERUG VAN VAKANTIE

Vandaag kunnen we bijna allemaal met vakantie gaan. Zelfs de ouden van dagen krijgen een vakantie-uitkering. Zelfs onze leerplichtige kinderen gebruiken een deel van hun vrije tijd om een vakantiecintje te verdienen. En voor de werkende mens zijn de mogelijkheden talloze. U kunt binnenslands een vakantiehuisje huren. U kunt er met de tent of caravan op uittrekken, tot ver naar het buitenland. Als u gefortuneerd bent kunt u een bescheiden wereldreisje maken, een safari naar zuidoost Afrika, een bootvakantie naar Spitsbergen of Florida.

Maar waar u ook geweest bent, wat u ook beleefd hebt — er komt een eind aan de vakantie. En op een dag wordt u wakker in het eigen vertrouwde bed en realiseert zich: terug van weggeweest. Terug van vakantie.

En dan verder? Het oude morgengebed zei: verleen ons na genoten rust opnieuw gezondheid, kracht en lust. Jawel. Daar 't lichaam, door de reis (slaap, vakantie) verkwikt, zich weder tot de arbeid schijkt. Inderdaad, we gaan met vernieuwde krachten aan de slag. De vakantie heeft ons waarschijnlijk goed gedaan. Ons vermoeide lichaam is uitgeslapen. Ons afgematte hoofd is weer redelijk helder. Onze benen willen weer graag mee. Ons dagelijkse tredmolenpaadje is groen overwoekerd en ziet er fris uit. We stropen onze mouwen op, bij wijze van spreken, en gaan er weer eens „flink tegen aan”. Goed zo. Dat is een positief resultaat van de Goddelijke weldaad, die vakantie wordt genoemd.

—o—

Maar dan is er meer van onze vakantie te maken. Wanneer we werkelijk „uit” zijn geweest, niet slechts met het lichaam maar ook met onze hele menselijke persoonlijkheid, dan komen we werkelijk anders „thuis” dan we weggingen. Dan zijn we niet helemaal dezelfde meer. Dan hebben we een aantal gedachten meegekregen uit de vreemde, die we als kostbare reisstukken uit ons koffertje nemen en een aparte plaats geven.

Kijk maar eens rond in uw naaste omgeving. Bent u blij, dat u uw eigen bakker weer hebt? Beseft u, wanneer uw kruidentier u vele tientjes lichter maakt, hoe arm sommige landen het hebben, vergeleken bij ons rijke Nederland? Was u blij met uw (overigens vrij vervelende) burens, die zo fijn een oogje op uw bloemen en uw huis hebben gehouden? Zoudt u niet graag de volgende week deze zorgen wederkerig overnemen? En voelt u ook dat het kletspraatje „hebt u goed weer gehad?” toch eigenlijk een ordinaire doodoener is? Want vakantie is meer dan „lekker bruin bakken” of lekker lui luieren; dat ook natuurlijk, maar veel meer dan dat.

Misschien hebt u een paar musea bezocht; bent onder de indruk gekomen van de landelijke historie, van de plaatselijke oudheid, van de locale gebruiken en kleding, in uw uitverkoren vakantieland. Maar denkt u er aan, nu eens een zaterdag te reserveren voor een bezoek aan een van onze eigen musea? Want wedden, dat u daar nooit komt?

Misschien bent u in den vreemde met de landelijke politiek in aanraking geweest. U zult maar in Spanje komen en bij een oproertje verzeild raken. Of in Italië en zich aan alle kanten door zakkenrollers en auto-dieven omringd weten. Of in een der thans toegankelijke landen achter het ijzeren gordijn: en iets van de gereguleerde staatgodsdienst hebben bespeurd. Of in London en twee straten ver van een bomaanslag hebben gewinkeld. En zo voort, om van Afrika en Zuidoost Azië maar te zwijgen. In al die gevallen zult u de toestanden in eigen land wel helemaal nieuw hebben leren zien, nietwaar? U bekijkt het eigen land toch met nieuwe ogen?

—o—

Nu, houden zo. Want dat is de winst van onze vakantie, dat we er anders van terugkomen dan we weggingen.

Dat beetje bruin wast u er in een week weer af. Maar de ervaring, die u opdeed, wist een heel leven niet meer uit. Want dat is het wonder van onze vakantie: dat de hele wereld voor u open ligt en dat uw oog niet wordt verzadigd van zien, noch uw oor van horen.

Voor de oorlog was een vakantie in het buitenland een exquis genoeg, voor de beter-geïntereerden. Vandaag kunnen we allemaal, onze studenten voorop, over de grens stappen. De wereld ligt voor ons open. De reisbureau's overladen u met folders en plaatjes. Uw toeristenvereniging wil alles wel voor u regelen. Uw krant wijdt bladzijden aan advertenties van vakantieoordens. De uitwisselingsmogelijkheden zijn onbeperkt. U kunt rasechte negers in Amsterdam zien rondslenteren — u kunt

Vervolg van pagina 247

WELKE ZAKEN VRAGEN EEN GEMEENSCHAPPELIJKE GEDRAGSLIJN VAN DE KERKEN?

noemen, omdat naar veler gevoelen de positie van de vrouw zoals de Schrift daarover spreekt in het geding is. Eeuwen lang hebben de kerken de vrouw niet in het ambt, behalve soms in dat van diacones, toegelaten. In verschillende kerk-gemeenschappen is met deze gewoonte gebroken en natuurlijk laat dat ook onze kerken niet onberoerd.

Het recht om in het ambt te kiezen, is haar in verschillende gemeenten reeds toegekend: zusters stemmen in vele gemeenten mee, hoewel daar jaren lang tot op Generale Synodes — m.i. ten onrechte! — tegen gestreden is. Stemmen zou een zaak van regeren zijn, zo was het hoofdargument en regeren komt een vrouw (in de kerk) niet toe! Men zag daarbij over het hoofd dat de kerk geen volksdemocratie is, waarin de leden hun soevereiniteit ter uitoefening toevertrouwen aan enkele geregeerden, maar

een Christocratie, waarin de Here Christus gaven verleent en dat ons „stemmen” in feite niets anders is dan het opmerken en aanwijzen van hen, die de nodige gaven bezitten. En dat kan een vrouw evengoed als een man, want zij heeft evengoed de verlichting van de Geest ontvangen! Het was echter fraaiër geweest als dat ook gezamenlijk was uitgesproken en erkend.

De zaak van de vrouw in het ambt grijpt echter dieper in en ligt veel ingewikkelder, niet alleen maar ook vanwege concrete uitspraken van de Bijbel als 1 Cor. 14:34, 1 Tim. 2:12. Daar is wel het een en ander over te zeggen. Men kan er in elk geval niet zonder meer aan voorbij gaan, maar zal elkaar in heel dit vraagstuk van hulp en voorlichting moeten dienen. Omdat hier de Schrift bij betrokken is, zullen we de goede eendracht moeten zien te vinden en dat als gezamenlijke kerken. Was er een directe uitspraak van de Schrift, de zaak lag uiterst eenvoudig. Maar zulk een is er niet. Het Nieuwe Testament kent wel het profeteren van vrouwen, 1 Cor. 11:5, Hand. 21:9, maar gebeurde dat in openbare samenkomsten van de gemeente? Bekende uitleggers als Grosheide en Schlatter ontkennen dat. Dr N. J. Hommer ontkent in zijn „De

vrouw in de kerk” dat 1 Tim. 2:11 en 12 een verbod voor vrouwelijke predikanten zou bevatten: ik sta niet toe, dat een vrouw onderricht geeft, zegt Paulus daar onder meer. Hommes zegt dat het karakter van het N.T.sch „leren” onderlinge terechtwijzing veronderstelt en dat het in dit „leer”-verbod gaat om de **gehuwde** vrouw en dat het „leren” hier beïnvloed wordt door baas spelen over eigen man. Daarom ligt z.i. in deze tekst geen verbod voor vrouwelijke predikanten.

Ik doe hier geen uitspraak in een of andere richting, dat maar wel alleen op wijzen dat de zaken hier blijkbaar niet zo heel simpel liggen. Met een beroep op uitzonderlijke gevallen als Deborah, de richteres en andere komen we er ook niet zonder meer op een verantwoorde wijze uit.

Waar onze kerken niet op een eiland liggen en met deze zaak geconfronteerd worden is het te verstaan dat de kerk van Groningen haar aan de orde heeft gesteld in de regio van het Noorden, blijkens een in „Opbouw” overgenomen verslag. Of ze het op de juiste wijze gedaan heeft — in het verslag wordt daarover even gehandeld — laat ik in het midden, evenals andere punten uit het verslag.

Wel wil ik graag de opmerking

maken dat deze zaak niet slechts aan één kerk ter beslissing staat maar ook de andere kerken aangaat, zoals de kerkeraad te Groningen terecht heeft beseft. Er spreekt een gezonde gemeenschapszin uit dat hij deze kwestie aan de regionale vergadering heeft voorgelegd. Maar — en dat is m'n eigenlijke opmerking — zij gaat niet alleen de kerken in de regio van het Noorden aan, maar alle kerken in ons goede vaderland. Wanneer wij Paulus goed weergegeven hebben zullen de kerken van het Noorden zich daarom ook hebben te verstaan met de rest van de kerken in het land, indien zij nl. nieuw licht op deze kwestie ontvangen hebben. Dan krijgen we er zodoende allemaal mee te maken en kunnen wij elkander dienen onder beding van 1 Cor. 11:16.

Er is wellicht voldoende reden om na te gaan of er meer zaken zijn die in onze situatie eenzelfde gedragslijn wenselijk maken. Ons ontbreekt hiervoor echter nu de ruimte. We bevelen deze vraag daarom ter onderlinge discussie aan en hopen met het bovenstaande ook daarvoor een positieve bijdrage te hebben geleverd.

1) Zie Commentaar op 1 Cor., bij Bottenburg.

2) In zijn Commentaar ed. Donner.

wasechte Jordaners in de Dolomiten horen zingen. Wat de televisie uw huiskamer binnenspeelde, gaat u nu „life” zien, met eigen ogen. Misschien hebt u de Joegoslavische vrouwen in haar nationale klederdracht gezien, die u nog slechts van de televisie kende? En als u zich een beetje inspande hebt u wellicht met uw medemensen gesprekje gehad? Wel, dat is schoon. Door het gesprekje wordt een internationale band gelegd: van Nederlander tot „vreemde”. Zó vreemd is die vreemde overigens ook weer niet: althans geen haar vreemder dan uzelf. Maar door te spreken met die anderen hebt u een nieuwe dimensie toegevoegd aan uw denken over anderen: u hebt bemerkt dat de problemen ook nog anders kunnen liggen dan uw vertrouwde omgeving u wijs maakte.

Dat brengt uw denkpatroon wel eens aan het wankelen. Hoe kleiner ons wereldje is, hoe gemakkelijker we alles kunnen overzien: daar staat de kachel, hier het bed, daar ligt het brood en achter het toilet wonen de burens. Maar komt u in een groter huis, dan moet u wel eens zoeken naar het brood, naar het toilet, ... naar de burens. En komt u in een vreemd groot hotel, dan mist u de verkeersagent, die u alle nuttige en nodige zaken zou kunnen aanwijzen!

Dat brengt uw denkpatroon wel eens heilzaam in de war. Want de vertrouwelijkheid en vanzelfsprekendheid van het eigen nest zijn in werkelijkheid niet zo vertrouwd en vanzelfsprekend. Dat alles op zijn vaste plaats staat is alleen maar voor wie zelf aan zijn vaste plaats gekluisterd zit. Maar als u eens even loskomt van uw vaste plaatsje, ziet u de afstanden en de onderlinge verbanden van kachel, broodplank en bed veranderen. Om van de burens maar te zwijgen. De verhoudingen blijven niet meer te kloppen.

—o—

En dan komt u terug in kerkelijk Nederland, terug van vakantie. Nee maar! Het is net of ze allemaal veranderd zijn. Iemand, die u weken niet zag, groette u per ongeluk zo maar. De achterstallige kerkbladen: u rent ze door en verbaast er zich over hoe onbelangrijk die geweest zijn in de afgelopen weken. Allemaal achterhaald nieuws; of meditatie waar u weinig aan gemist hebt. De mensen, die steeds op uw plaats in de kerk gingen zitten, hebben nu een andere plaats gekozen. De oude broeder bij de deur is nu overleden, verneemt u; u had dat wel zien aankomen, maar het geeft u toch even verdriet. Die mensen, die altijd ruzie trachtten te stoken, zijn verdwenen; het is een verdrietige opluchting. De dominé is niets veranderd: dezelfde preken van al tien jaren, goed Schriftuurlijk en ook (soms) goed vervelend. De dominé moest ook eens met vakantie kunnen gaan; het zou hem goed doen.

En dan de kerkelijke problemen: ze zijn er allemaal nog. Moeten we nu niet eens gauw een nieuw kerkverband in elkaar zetten? Kunnen we het nog even met de kerkorde doen of moeten we een nieuwe maken? Moeten we niet nodig een gemeentevergadering houden en eens vrijuit spreken over vernieuwing van de liturgie en gezamenlijk koffiedrinken en een puzzelrit en chrêche en een betere bijbelkring en al die andere dingen?

Trouwens: hoe zit dat met die professor Kuitert? Wordt er nu wat aan gedaan of laat men dat maar zitten? En op welke condities kunnen we de contacten met de Christelijke Gereformeerden hervatten? En moet dat plaatselijk of landelijk? En hoe liggen de verhoudingen vandaag in de Nederlands Hervormde Kerk eigenlijk? We hebben al weken de breedkerkelijke pers gemist. En wanneer krijgen we nu een generale synode? Of moet er nog eerst een Convent komen? Waarom ook niet?

—o—

Zo stormen de vragen weer op ons af. Proberen ons weer op ons vaste plaatsje in het veilige nest vast te zetten. Proberen ons het dwangbuis van woorden, gedachten en daden weer aan te leggen.

Stem er niet in toe. Verzet u om uws levens wil. Blijf de dingen wat vrijer, wat meer „genuanceerd” (zeggen we vandaag), wat meer gerelativeerd vooral, bezien. Gerelativeerd — een mooi woord. Meestal wordt er onder verstaan: wat meer in de mist, wat minder duidelijk, wat waziger, wat minder principieel. Maar niks hoor. Gerelativeerd wil zeggen: geplaatst in de juiste verhoudingen ten opzichte van alle andere relaties.

Probeer daarom de dingen om u heen in hun juiste verhoudingen te zien. Uw vakantie was daartoe zo'n goede aanleiding. U zag de relaties, de verbanden, zoveel helderder liggen. U zag de achtergronden, de motieven, de historische relaties, ineens zo duidelijk. Val daarom niet terug in het gareel der luiheid. Probeer uw leven te vernieuwen. Probeer de relaties met medemensen te vernieuwen. Probeer uw gedachtenleven te verfrissen.

Want wat er ook veranderde: de genade Gods bleef dezelfde, hier en ginder, nu en in eeuwigheid. Alleen zag u de genade ineens veel duidelijker. En u merkte, dat al onze religieuze eigendunk niet is opgewassen tegen die genade. Schuif alle vergankelijke verworvenheden dus rustig van u weg — en leef weer met volle frisse teugen van Gods goeder-tierenheden.

M. R. VAN DE BERG — LEIDEN

Afgodendienst

JEREMIA

Straatafereeltje (vervolg)

Het volgende tafereel is opgenomen bij een huis. De kinderen met het gesprokkelde hout komen bij het huis aan en gooien de takken op de grond. Dan komt de vader in actie. Hij zoekt wat takken uit en rangschikt ze onder een ijzeren bakplaat die op een paar stenen rust. Als hij voldoende hout heeft neergelegd, maakt hij vuur, steekt de takken in brand en blaast het vuur aan, zodat de bakplaat roodgloeiend wordt.

Intussen is de moeder van de kinderen bezig deeg te kneden in een houten schaal.

Als het deeg klaar is, maakt ze er ronde platte koeken van en legt die op de gloeiende bakplaat.

Al met al is het een heel huiselijk tafereel. Eigenlijk is het om zo te zien heel alledaags. Wat is daar nu voor bijzonders aan? Vergis je niet, zegt Jahweh. Want kijk eens wat ze doen als die koeken gebakken zijn! Dan gaan ze er mee het huis binnen, naar een vertrek waar in een hoek een beeldje staat van een naakte vrouwenfiguur. Het is niet zo'n groot beeldje. Het is ook geen groot kunstwerk. Maar de vrouwelijke kenmerken zijn zwaar geaccentueerd. De moeder loopt op het beeldje toe en legt er een paar koeken voor neer. De vader heeft een kruik wijn gepakt en giet een scheut wijn uit op de grond voor het beeldje. Dan buigen ze zich voor het beeldje neer en zeggen: Koningin des hemels. Wij bieden u onze gaven aan. Het is het beste van de opbrengst van onze akker en wijngaard. Aanvaard onze gaven, Koningin des hemels. En geef ons vruchtbaarheid. Schenk vruchtbaarheid aan akker, wijnstok, vee en moederschot.

En als ze hun gebed hebben uitgesproken, gaan ze met het hele gezin de rest van de koeken opeten. Kijk, zegt Jahweh dat doen ze nu.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

Het hele gezin is erbij betrokken en erbij ingeschakeld. Al die onschuldig lijkende tafereeltjes vormen één brok afgoderij. En op die manier krenken en beledigen ze Mij. Of eigenlijk krenken ze niet Mij, maar zichzelf. Tot hun eigen schande.

Afgoderij is schadelijk

Wie zich neerbuigt voor een afgod, krenkt daardoor niet alleen Jahweh, maar meer nog zichzelf. Hij maakt zichzelf belachelijk en komt er door in de knoei. Hij verlaagt zichzelf tot ver beneden zijn maat en doet daarmee zichzelf schade aan. Op een gegeven moment zal hij zelf tot die ontdekking komen. Misschien is het goed dat eens met een eigentijds voorbeeld toe te lichten.

In de tijd vlak achter ons heeft de mens in aanbidding gelegen voor de techniek en hij doet dat nog

vaak. Hij verwachtte zijn heil van de techniek, met behulp van machines, instrumenten, computers en uitvindingen zou hij wel eens even alle problemen aanpakken en overwinnen. De techniek en de uitvindingen zouden hem in staat stellen een nieuwe en betere wereld op te bouwen. Maar inmiddels zijn er al heel wat mensen die zich nu de speelbal voelen van de techniek. Zij zijn tot de ontdekking gekomen, dat ze tussen de raderen van de machines waarvan ze het leven verwachtten, bekneeld geraakt zijn en langzaam fijngeknepen worden. Ze voelen zich nu door de techniek in hun mens-zijn beschadigd en aangetast, omdat er een proces van ontmenselijking op gang gekomen is.

Voor wie de techniek als afgod aanvaardt, is de machine niet langer een verlengstuk van de mens. Hij wordt integendeel zelf een verlengstuk van de machine. En daarmee krenkt de mens zichzelf het meest. Hij doet zich daarmee schade aan tot in de kern van zijn bestaan. Afgodendienst berooft een mens van zijn vrijheid en maakt hem tot de prooi en gevangene van iets waarover God hem notabene de heerschappij gegeven heeft.

De 1%-operatie (1)

Wat is daar al veel over geschreven en gesproken! De ervaring leert echter, dat velen niet begrijpen, waar het precies over gaat. Is het enkel de noodzaak tot bezuiniging bij de overheid? Beslist niet. Er is veel meer bij betrokken.

We beginnen met het nationaal inkomen (NI), de som van wat we samen in Nederland verdienen per jaar (lonen, winsten, rente, enz.). Dat NI besteden we (globaal)

- (a) in de collectieve sector;
- (b) in de particuliere sector.

De eerste groep (a) bevat de uitgaven, die de overheid doet (met inbegrip van de sociale uitkeringen). Die brengen we via belastingen en premies bijeen en daar profiteren allen van (collectief), hetzij via onderwijs, de bescherming van politie, aanleg en onderhoud van wegen, uitkeringen van kinderbijslag, AOW, AWW, enz.

De tweede groep (b) is wat we „schoon in handen” krijgen en waarmee we onze eigen uitgaven kunnen financieren: huishouding, kleding, vakantie, enz.

De verdeling van het NI over deze beide groepen behoort min of meer vast te liggen. De overheid weet daarmee ongeveer waar zij op kan rekenen en ieder van ons weet dat ook. Momenteel is die verdeling 55—45.

In werkelijkheid zijn die cijfers niet zo vast. De overheid neemt hoe langer hoe meer taken op zich, breidt bestaande taken uit en haar ambtenaren zijn niet gauw tevreden. Wat zij moeten doen, doen ze goed en als 't even kan beter dan het tot nu toe geschiedde. Dat alles leidt er toe, dat de collectieve uitgaven stijgen. Het kabinet-Den Uyl heeft dat ook in zijn programma geschreven en jaar voor

jaar zien we die stijging in de miljoenennota en in de begrotingen.

Toen de economische teruggang zich duidelijk aftekende en de werkloosheid toenam, realiseerde het kabinet zich, dat een ongeremde stijging van de overheidsuitgaven voorkomen moest worden. Als het niet zou ingrijpen, zou binnen enkele jaren van elke verdiende gulden 60-65 cent naar de overheid gaan, zodat dan voor de particuliere bestedingen niet meer dan 35-40 cent over zou blijven. Ieder begrijpt dat dat niet kan. Zo'n enorme verzware van de belastingdruk zou de volksvertegenwoordiging niet kunnen goedkeuren en de vakbonden zouden die „niet nemen”. De kiezers zouden zich afkeren van deze politiek.

Het kabinet besloot daarom tot een geleidelijke groei van de collectieve uitgaven en wel met maximaal 1% per jaar en voorlopig voor de periode tot 1980. De ontwikkeling zal dan als volgt zijn: $a/b = 55/45$ (voor 1976) en gaat via 56/44 (1977) en 57/43 (1978) naar 59/41 (1980).

De overheid beperkt daarmee de groei van de collectieve uitgaven en zij zal zich danig moeten inspannen om het totaal binnen de gestelde grenzen te houden. Ze moet „ombuigen”. Zij zal moeten kiezen en een aantal plannen niet uitvoeren of gedeeltelijk uitvoeren. Andere plannen zullen eenvoudiger opgezet moeten worden. De sociale uitkeringen worden verminderd, de gezondheidszorg beperkt, de uitvoering van leerplannen getemporeerd enz.

Wat het betekent evenzeer een verlaging van wat wij zelf aan netto-inkomsten beschikbaar hebben. Vergroting van de belastingdruk met 1% per jaar is verlaging van onze bestedingsmogelijkheid met 1% per jaar.

Wij zijn dus allen betrokken bij de 1%-operatie. Alleen we merken er vrijwel niets van. Daarover echter een volgende keer.

M. de Jonge

C. VEENHOF — KAMPEN

De „Opleiding”

Iedere lezer die het opschrift boven dit artikel leest snapt onmiddellijk wat daarmee bedoeld wordt. Het is de opleiding van aanstaande predikanten.

Ik hoef, als ik daarover ga schrijven, niet te beginnen met een betoog dat die opleiding belangrijk is.

Wie zich even realiseert dat een predikant vóór alles, ja, eigenlijk alléén, een **dienaar van het Woord van God** moet zijn, beseft dat direct. Want dat betekent dat zo'n man, om een bijbelse uitdrukking te gebruiken „machtig in de Schriften”, of, zoals het in een nieuwe vertaling heet, „doorkneel in de Schriften” moet zijn. En dat wil nog al wat zeggen! Nu zijn er als men over die opleiding nadenkt aanstonds een aantal vragen.

We willen er enkele van bespreken.

En we beginnen met de vraag **wie over die opleiding zeggenschap moet hebben**.

Op deze vraag is in de loop der tijden een zeer verschillend antwoord gegeven.

Ik wil er een paar kort bespreken. En dan alleen die welke van actueel belang zijn.

■ De overheid

De opleiding van a.s. predikanten van de Herv. Kerk geschiedt zoals ieder weet aan de openbare universiteiten. Speciaal aan die welke door de Rijksoverheid worden onderhouden. Die van Leiden, Groningen, Utrecht. ¹⁾

De hoogleraren daarvan, ook de theologische, worden door de regering — door de „kroon”, d.w.z. door de Koningin en de desbetreffende minister — benoemd. Dat is reeds sinds 1813 het geval.

Koning Willem I matigde zich niet alleen de macht over de kerk, maar ook over het onderwijs in al zijn geledingen aan. En daartoe behoorde ook de benoeming van hoogleraren, inclusief de theologische.

Deze wijze van benoeming is voor de Herv. Kerk zonder meer een ramp geworden.

Ik hoef alleen maar te herinneren aan die professoren die het kille rationalistische modernisme op de katheders propageerden. Hun talrijke leerlingen hebben onherstelbare verwoestingen in de kerk aangericht.

Als men een poos gewoond en gewerkt heeft in een streek waar dat modernisme als een ijzige vrieswind over de bevolking is heengegaan, weet men daar alles van!

Sinds 1876, toen een nieuwe hogeronderwijs-wet werd ingevoerd, zijn de theol. faculteiten van de openbare universiteiten in feite faculteiten voor **godsdienstwetenschap**. De dogmatiek werd toen b.v. uit het leerprogramma geschrapt. En men sprak daarin ook niet meer over exegese van het Oude en Nieuwe Testament, maar van ond-Israëli-

sche, en oud-christelijke letterkunde.

Om nu die faculteiten toch nog bruikbaar te maken voor de predikantsopleiding — en vooral om te voorkomen dat anderen, b.v. de kerk zelf of een vereniging de opleiding van de a.s. predikanten ter hand zouden nemen! — werd de figuur van een „kerkelijke hoogleraar” gecreëerd. Dat is een hoogleraar die door de synode van de Ned. Herv. Kerk wordt benoemd, maar door het Rijk wordt betaald. Aan elk van de drie Rijksuniversiteiten werken twee van zulke hoogleraren. Deze hoogleraren doceren vooral dat wat in de officiële faculteit niet aan de orde kan komen.

Bij de benoeming van deze hoogleraren heeft de „richtingsstrijd” vaak een allesbehalve fraaie rol gespeeld. Dat begon direct al. Toen de wet in werking trad was in de kerk de invloed van de z.g. „groninger richting” reeds ver over haar hoogtepunt heen. Ze had plaats gemaakt voor de moderne en de ethische. Maar in de synode waren de „groningers” nog aan de macht! En die maakten van de gelegenheid gebruik om voor de zes toegewezen professoraten nog even vijf partijgenoten te benoemen! Eén behoorde tot een andere „richting”.

Maar dit is toch niet het voornaamste.

Het is principiële grondig mis dat de **staat** een zo grote invloed op de theologische faculteit uitoefent.

Wat zou er in Duitsland gebeurd zijn als de nazi's baas waren gebleven? Wat zou in een kommunistische staat gebeuren? Of in een „godsdienstloze”? ²⁾

■ Een vereniging

Dr Kuyper en de zijnen wezen een opleiding van a.s. predikanten op een Rijksuniversiteit af.

En niet alleen dat. Zij wilden een **gereformeerde universiteit!**

En die kwam er ook. In 1880 werd de Vrije Universiteit geopend.

Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Dr Kuyper was — terecht — van oordeel dat a.s. predikanten een wetenschappelijke opleiding moesten ontvangen. Deze **kan en mag** evenwel naar zijn oordeel niet door de **kerk** worden gegeven. En ook daarom is een universiteit voor de predikantenopleiding nodig.

Wel is het zo dat de universiteit in contact moet treden met de kerken. En dat geschiedde ook.

De kerken moeten toezicht houden op wat in de theol. faculteit wordt gedoceerd. Bovendien werd bepaald dat de hoogleraren lid van een Geref. Kerk moeten zijn. En dat een theoloog alleen dan tot hoogleraar kan worden benoemd als de kerken die benoeming goedkeuren.

Al deze kerkelijke activiteiten ten opzichte van de Vrije Universiteit werden in concreto steeds uitgeoefend door de „Deputaten voor de oefening van het verband met de theologische faculteit van de Vrije Universiteit.”

Hoe deze zaken momenteel, nu de V.U. geen gereformeerde Universiteit meer is, precies liggen, is mij niet bekend. Als ik goed geïnformeerd ben is de verhouding van de Geref. Kerk tot de V.U. haar band met die universiteit, en omgekeerd van die universiteit met de Geref. Kerken, op dit ogenblik weer een punt van overweging.

★ ★ ★

■ De Afscheiden Kerken

Nadat het in 1834 tot de Afscheiding was gekomen en in enkele jaren tientallen kerken waren ontstaan die teruggekeerd waren tot „de leer, dienst en tucht” der vaderen, werd direct ook de opleiding van de predikanten ter hand genomen.

Dat geschiedde eerst door predikanten „aan huis”. Daarmee waren b.v. De Cock, Scholte, Brummelkamp bezig. Langzamerhand ontstonden evenwel hier en daar schooltjes voor

dat doel. Een der eerste was die van Ruinerwold waar Wolter A. Kok de leiding had. Ten slotte bleven er twee scholen over. Eén in Groningen en één in Arnhem. In de eerste was ds De Haan de voornaamste docent. In die van Arnhem ds Brummelkamp. Deze laatste was de beste.

Mee ten gevolge van die verschillende opleidingen ontstonden er allerlei spanningen, conflicten en zelfs scheuringen in de jonge kerken. Prof. Bouwman vertelde eens dat duizenden zich ten gevolge van die twisten van de Afgescheiden Kerken afkeerden en tienduizenden weerhouden werden zich bij die kerken aan te sluiten.

Een hervormde reveil-man schreef later dat als de Afgescheiden Kerken niet door eindeloze twisten waren geteisterd, in die jaren nagenoeg alle gereformeerde christenen uit de Herv. Kerk zich bij haar zouden hebben aangesloten.

Met eindeloos geduld hebben wijze broeders onder de Afgescheidenen toen geworsteld om hun opleidingsscholen te verenigen. Ze zagen duidelijk in dat een gescheiden opleiding een van de voornaamste oorzaken van de kerkelijke misère was. En dat die geschei-

denheid een bron van steeds nieuwe spanningen en conflicten zou blijven.

En toen is in 1854 de Theologische School in Kampen opgericht!

De afzonderlijke scholen werden daarin opgelost.

En met grote wijsheid benoemde de synode de „hoofden van de voornaamste richtingen”: De Haan, Van Velzen en Brummelkamp tot docent. Een meer „neutrale” figuur Helenius de Cock — een zoon van de vader der Af-scheiding Hendrik de Cock, die reeds overleden was — werd er als een vierde docent aan het genoemde drietal toegevoegd.

Zoals ik reeds eerder heb geschreven zijn de Afgescheiden Kerken, na de door de stichting van de Kamper School bekroonde éénwording daarvan, wonderbaar gegroeid.

Ik meen te mogen zeggen dat de zegen des HEEREN rustte op dit wegdoen van alle twist, nijd, wantrouwen in het leven der kerken.

Terwijl de bevolking in de ná 1854 volgende veertig jaar met 47% toenam ging het aantal leden van de Afgescheiden met niet minder dan 369% vooruit. Bovendien kwamen er in die periode drie kerkelijke verenigingen tot

stand: in 1854, in 1869, en in 1892.

In de voorbije halve eeuw beleefden we liefst drie „grote” kerscheuringen, benevens een aantal „kleine”.

Wat de vraag omtrent de bevoegdheid, de macht over de opleiding van de predikanten betreft: daarover bestond bij de Afgescheiden geen enkel probleem! Dat was voor hen niet eens een vraag! Over die vraag is daarom ook nooit gediscussieerd! Laat staan getwist. De kerken en die alleen hadden de volle en uitsluitende beschikking en zeggenschap over de Theologische School. De School was de „School der Kerk”.

1) In de Herv. Kerk geldt zelfs de bepaling dat **alleen** kandidaten in de theologie die hun „bul” aan een openbare universiteit hebben behaald tot een kerkelijk examen kunnen worden toegelaten. De kerkelijke machthebbers hebben van die bepaling steeds dankbaar gebruik gemaakt om kandidaten van de V.U. van de kansel te weren.

2) Groen van Prinsterer heeft altijd tégen de almacht van de staat bij de benoeming van hoogleraren in de theologie getoetord!

Terloops...

Welke naam?

Op de laatste zitting van het Convent van kerken is volgens de verslaggeving uitvoerig gesproken over de naam van onze kerken. De afgevaardigden kwamen er niet uit.

De voorgestelde naam „nederlandse gereformeerde kerken” vond men — en nu citeer is Ds O. Mooiweer — „te weinig zeggend of onjuist”. En dus blijven we voorlopig „buitenverbanders”. Maar ook daarover kunnen we met elkaar nog wel een tijdje bezig zijn. Ds Mooiweer schrijft in het Kerkblad van Enschede-N., dat we niet meer buiten verband zijn, daar er alweer een kerkverband is. Er is volgens hem een vernieuwd verband en dus zouden we de naam „kerken in vernieuwd verband” eigenlijk moeten aanvaarden. Dit voorstel van Ds Mooiweer kon het op genoemde vergadering ook niet halen. Het is voor hem geen halszaak en dat lijkt me goed, want dan hoeft hij er ook niet wakker van te liggen. Ik zal dat ook niet doen.

Na de Vrijmaking kregen we de bekende toevoeging „onderhoudende artikel 31 K.O.”. Het was goed bedoeld, maar het heeft ons wel de naam „éénendertigers” bezorgd. Tot op vandaag toe wordt er zo over de vrijgemaakte kerken geschreven, kort geleden nog weer in een of ander artikel. Buitenverbanders hebben deze naam nooit kunnen begrijpen, velen hebben zich afgevraagd wat voor een artikel dat artikel 31 nu wel was. Nogmaals: de bedoeling was goed. We bleven na de vrijmaking gereformeerde kerken

en we onderhielden artikel 31 van de K.O. Geen speld tussen te krijgen. Maar of we op deze manier als kerken op een echt christelijke manier naar buiten zijn getreden, valt te betwijfelen. De naam is voor velen een lachertje geworden en dat heeft de werfkracht van de kerken zeker niet bevorderd, terwijl de Here Jezus er ook alles behalve mee is geloofd en gediend.

We moeten oppassen niet dezelfde fout te gaan maken. We kunnen nog lang praten met elkaar over de naam van onze kerken en daarbij nog erg gewichtig doen ook. Een naam is nodig, en op elke naam zal wel wat aan te merken zijn. Het zal onze kinderen niet veel uitmaken of ze nu „buitenverbanders” of „nieuwverbanders” heten, snappen doen ze het toch niet; maar laten we hen wel een naam achter laten waarmee ze heel gewoon mee voor de dag kunnen komen. Dat mag toch. Ze hoeven toch niet uitgelachen te worden, als ze de naam van de kerken waartoe ze behoren, moeten noemen. We moeten in dit opzicht maar niet op onze rechten gaan staan, alsof dat recht van ons zo belangrijk is. Belangrijk is, dat we als kerken echt christelijke kerken zijn, dat daarvan iets naar buiten treedt in onze samenleving, dat daar onze jongelui iets mee kunnen doen als ze praten met andere jongens en meisjes. Dat is belangrijk. In de bijbel wordt niet gesproken over namen van kerkverbanden. De gemeenten zijn eenvoudig gemeenten van Jezus Christus. En die Heiland kent ieder lid van de gemeente bij de naam. En straks ontvangen we allemaal een nieuwe naam. Daar gaat het toch eigenlijk om.

’k Ontmoette laatst een christen, die tot z’n eenentwintigste jaar communist was. In militaire dienst kwam hij in aanraking met het Evangelie en toen ging er een

andere wereld voor hem open. Op zijn vijftienvijftigste jaar werd hij gedoopt en beleed hij zijn geloof. Er worden in onze tijd veel gedoopten communist, het komt niet vaak voor dat een communist gedoopt wordt. Maar kunt U zich voorstellen, dat zo’n gelovige zich echt niet druk gaat maken over de vraag of we nu „buitenverbanders” of „nieuwverbanders” zijn. En als hij er zich wel in ging verdiepen, zou hij misschien aan het slot van zijn overwegingen z’n geloof kwijt zijn. Zoals zoveel gedoopten hun geloof al kwijt zijn geraakt temidden van het geharrewar en veel gewichtdoenerij.

’t Is misschien niet erg principieel wat ik hier neer schrijf. Maar het is wel praktisch. En heel eenvoudig geredeneerd zeg ik: we zijn gewoon gereformeerd gebleven en we wonen in Nederland.

Nu, wat zeuren we dan?

P. C. van Wijk

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

■ Ook en zelfs dáár!

In Edinburgh in Schotland werd dezer dagen een internationaal congres van „fundamentalisten” gehouden. Dat wil zeggen van z.g. „bijbelgetrouwe christenen”. In het **Reform. Dagblad** werd daarvan een breed verslag gegeven. Het artikel dat in het no. van 24 juni daarvan verscheen begon zo:

De eerste spreker, die op het fundamentalistencongres alhier nu eens geen opwekkingstoespraak, maar een behoorlijk grondig referaat leverde, was afgelopen zaterdag dr Peter Ng uit Singapore. Dr Ng, een Chinees die stichter en leider is van de o.a. in India, Maleisië en Indonesië werkzame „Jezus-redt-zending”, sprak op deze aan de zending gewij-

de congresdag over de Fundamentalist en zijn houding tegenover de zending.

In zijn betoog noemde hij de zending een controversieel onderwerp: in de moderne theologie is het afgezwakt tot „opdracht”, maar dan gezien als maatschappelijk evangelie, sterk verwereldlijkt.

Ng ging eerst uitvoerig in op onze opdracht, daarbij ook het cultuurmandaat uit de wijsbegeerte der wetsidee en een aantal werken van Herman Dooyeweerd besprekend. Hij had wel kritiek, maar ook waardering voor wat hij de „Amsterdamse wijsbegeerte” noemde en citeerde uitvoerig de opvattingen van Dooyeweerts Amerikaanse leerling Harold Ockenga.

Het terrein van de zending voor de Fundamentalist uiteenzettend (en beperkend) had dr Ng ook kritiek op Billy Graham en de Nieuw-Evangelischen, en vooral op de methoden van (snelle) kerkstichting van het Fuller Theologisch Seminarium te Pasadena. De „kerkgroei-school” van dit seminarie — waarvan dr Arthur Glasser de grote man is — is niet op de juiste bijbelse wijze werkzaam, aldus dr Ng, die er de Fundamentalisten overigens wel voor waarschuwde, ook de maatschappelijke implicaties van het Evangelie niet te veronachtzamen.

Zo iets valt op. Een chinesche doctor uit Singapore — nooit van gehoord — blijkt de Reformatorische Wijsbegeerte goed te kennen en te gebruiken! Vooral ook die laatste zin is opvallend in verband met de aard van zo’n congres! Als je zo iets leest zeg je in verwondering en vreugde: „ook daar!” en: „zelfs daar!”

■ Minister Van Agt

Er wordt veel geschreven over de beslissing van minister Van Agt. Maar hoe precies de situatie is komt zelden uit de verf. Daarom geef ik het volgende artikeltje van het Friesch Dagblad door. Want dat — om één van de vele modeuitdrukkingen van onze tijd te gebruiken — zet de feiten op een rijtje.

Tweemaal heeft minister Van Agt een brief aan de Tweede Kamer geschreven. De eerste brief schreef hij,

omdat de Kamer of een commissie uit de Kamer daarom verzocht. De heer Vondeling heeft in zijn kwaliteit als Kamervoorzitter om die brief verzocht. Niet „zomaar” om een brief, maar een brief, waarin de stand van zaken aan de Kamer werd uitgelegd.

Minister Van Agt heeft aan dat verzoek voldaan. En hij heeft een verslag gegeven van de stand van zaken. Daarin heeft hij, als minister van Justitie geconstateerd, dat tweemaal de normale rechtsgang met betrekking tot het bedrijf in Heemstede is belet. Terecht heeft hij in zijn brief aan de Kamer geconstateerd, dat zoiets in een rechtsstaat onduidelijk is. Intussen is wel gebleken, dat de minister van Volksgezondheid, mevrouw Irene Vorrink, in samenwerking met de inspectie voor de volksgezondheid, dit bedrijf dekt. Zo is de stand van zaken. Uiteengezet door minister Van Agt op verzoek van de Tweede Kamer, en door minister Vorrink in antwoord op vragen van de heer Tilanus. Daardoor is een situatie ontstaan, die politiek en staatkundig, niet aanvaardbaar is. De Tweede Kamer heeft zich schuldig gemaakt aan plichtsverzuim. Als volksvertegenwoordiging vraagt zij de minister van Justitie om een uiteenzetting van de stand van zaken. Zij krijgt die uiteenzetting en daarna gaat zij met vakantie. Terwijl zij weet, dat er voor de minister van Justitie, die overeenkomstig eed en plicht móet waken voor de normale rechtsgang, een onmogelijke situatie is ontstaan, omdat anderen die rechtsgang beletten, en daarbij alle politieke steun ontvangen, zelfs uit het kabinet. Het besluit van minister Van Agt verandert niets aan de noodzaak, dat de Kamer bijeen komt, en de brief met minister Van Agt behandelt, in aanwezigheid van de ministers Den Uyl en Vorrink. De brief waarom de Kamer had gevraagd.

Zoals men in de kranten heeft kunnen lezen was minister Vorrink zo elegant om, toen haar collega Van Agt bekend maakte dat hij binnen één week een beslissing zou nemen over al of niet aanblijven, den volke kond te doen dat die Bloemheuvel-kliniek wat haar betreft het lucratieve bedrijf wel mocht voortzetten! Dat was een ontroerend staaltje van vrouwelijke fijngevoeligheid.

Kerknieuws

Ds G. Visee † — Zoals reeds gemeld, is ds Visee te Haren op de leeftijd van 68 jaar in het ziekenhuis te Hardenberg overleden. Gerit Visee, die 29 april 1908 werd geboren te Loosduinen, bezocht de Christelijke H.B.S. in Den Haag, deed staatsexamen gymnasium en studeerde theologie aan de V.U. te Amsterdam. Hij verbond zich 1 oktober 1933 aan de kerken van Nes en Wierum. In 1936 werd hij predikant van de

Alt Reformierte Kirche van Emlichheim (Duitsland). Hij ging in 1942 naar Leerdam, waar hij in 1945 werd geschorst en zich vrijmaakte. In 1946 vertrok hij naar Kampen. Daar werd hij met de kerk van Kampen in 1967 buiten het kerkverband geplaatst. Om gezondheidsredenen ontving hij 1 augustus 1971 vervroegd emeritaat.

Hij werd daarna hulpprediker te Haren (Gron.).

Ds Visee heeft in onze kerken een belangrijke plaats ingenomen. Zo was hij eerste scriba van de generale synode van Amersfoort (1948) en praeses van die van Kampen (1951). Hij had zitting in verschillende deputaatschappen. Ook buiten de kring van de vrijgemaakte kerken trad hij naar voren. Zo was hij bestuurslid van het Johannes Calvijn Lyceum te Kampen.

Ds Visee had een vruchtbare pen. Van zijn hand verschenen verschillende geschriften. Samen met dr. R. H. Bremmer verzorgde hij een bewerking van de Heidelbergse Catechismus ten dienste van alle catechisaties. Hij publiceerde o.a. over de eerste hoofdstukken van het boek Genesis en over Geboorteregeling.

Bekendheid verwierf niet in de laatste plaats het boek: „Ons aller moeder” en de uitgebreide brochure: „Verstaat Prof. Kuitert wat hij leest?” Hij was redacteur van de Kamper Kerkbode, later uitgebreid tot het Kerkblad voor N. en O. Nederland. Hij werkte mee aan der Grenzbote, De Vrije Kerk, De Reformatie, waarin hij als D.E.C. de rubriek: „Op en om het Kerkplein” verzorgde, Opbouw — hij was lid van de redactieraad van ons blad en heeft vele bijdragen in dat kader geleverd. Verder schreef hij destijds in „de Poortwake” brieven aan Willy en vervolgens in het Calvinistisch Jongelingsblad brieven aan een vriend ergens in Nederland. Hij stelde ook schetsen voor jeugd- en mannenverenigingen samen. Met ds Visee is een doorwrocht Schriftkenner en briljant prediker met een geheel eigen stijl heengegaan!

Regionale Kontaktdag — Op voorstel van de Vrije Gereformeerde Kerk te Wolvega is er op een vergadering van Noordelijke kerken over gesproken om een samenkomst van alle gemeenten in het Noorden te organiseren met het doel elkaar als gemeenten en gemeentelieden beter te leren kennen. Dit voorstel is door alle afgevaardigden van de kerken aanvaard.

Daarna is er een vergadering geweest te Wolvega, waar één en ander is uitgewerkt. Een comité ter voorbereiding en uitvoering is gevormd uit de kerken te Assen,

Heerenveen en Wolvega. Dit comité heeft de volgende voorstellen gedaan:

Datum: 2 oktober. Plaats: Wolvega.

De bedoeling is zowel 's morgens als 's middags bijeen te zijn. De dag zal zoveel mogelijk een blij karakter dragen met sprekers, zang en muziek. Als sprekers zullen optreden: Ds Kranenburg te Groningen en evangelist Lauwerse te Steenwijk. Onderwerp: „Gaven van de Geest”. Op de referaten zal een bespreking volgen. De gemeenten worden als geheel uitgenodigd. „Van jong tot oud”. Voor kinderopas kan worden gezorgd. Als deze kontaktdag aan de verwachtingen voldoet, hoopt men tot een jaarlijkse dag te komen, met wisseling van ontvangende gemeente.

Heerenveen — Door enkele leden van de kerk van Heerenveen, wonende in Leeuwarden en omgeving is besloten met een bijbelkring te starten, speciaal ten behoeve van hen, die in het noorden van Friesland zijn 'neergestreken'. Doel van deze bijbelkring is onder meer een wat intensiever contact op te bouwen van de veelal wat verspreid wonende leden van de vrijgemaakt gereformeerde kerk (b.v.) in deze regio. Met Gods hulp kunnen er misschien vanuit dit contact in een later stadium nog verdere initiatieven ontwikkeld worden. Het contactadres in Leeuwarden is: A. L. Bennen, Stinzenflora 145, tel. 05100-51803. Voor andere leden van de provincie Friesland heeft de gemeente van Heerenveen de volgende contactadressen: L. Boonstra, Houtdraaiersstraat 19, Drachten en P. H. Werff, Zijlroede 6, Sneek.

De Kerkeraad

Centrale Diaconale Conferentie — De Centrale Diaconale Conferentie zal op 11 augustus 1976 te Spakenburg worden gehouden.

's Morgens zal Prof. C. Veenhof spreken over „Klimaat waarin wij werken”. 's Middags zal Mevr. Rookmaaker spreken over „Stichting Redt Een Kind”. De heer Bakker en/of drs v. d. Molen zullen mededelingen doen over de Stichting Anno 1970 Ger. Kinderbescherming.

Diaconieën ontvangen vroegtijdig bericht van de Diaconie van de Geref. Kerk Spakenburg.

Komt allen!

M. Kats, voorz. C.C.D.C.

Studeren in Amsterdam, Delft, Groningen of Utrecht

Straks, als je gaat studeren, kom je los van je oude omgeving. Je zult in een andere leefwereld terecht komen, een wereld die massaal en onpersoonlijk kan zijn en waarin je in aanraking komt met

nieuwe indrukken en andere opvattingen.

Om in deze wereld thuis te raken en er contacten te leggen, is het raadzaam een vriendenkring op te bouwen. Dat kan via een studentenvereniging.

Onderstaande christelijke studentenverenigingen hebben o.a. als doel de leden de gelegenheid te geven zich een mening te vormen, als christenen, over allerlei zaken, die in de maatschappij aan de orde zijn. Daarom bieden wij de mogelijkheid tot vorming en gezelligheid.

Dit gebeurt o.m. d.m.v. Bijbelkringen, studiekringen, lezingen, werkgroepen en een door de vier verenigingen gezamenlijk georganiseerd kongres.

Behandelde onderwerpen zijn o.a.: Nieuwe Economische Wereldorde, Christelijk Onderwijs, Christendom-Marxisme, Vereenzaming, Israël.

Daarnaast is een even belangrijke doelstelling de gezelligheid; je hebt naast je studie gewoon ontspanning nodig!

Daarom worden er feesten gevierd, weekends, filmavonden en gezamenlijke maaltijden gehouden, wordt er gesport en zijn er, niet te vergeten, de sociëteitsavonden.

Lijkt het je wat en ga je in een van bovenstaande steden studeren, laat dan eens wat van je horen!

Voor meer informatie:

V.G.S.A.: Piet van Fliert / Johan van Dalen, Uilenstede 220, Amstelveen, tel. 020-433502.

C.S.R.: Oude Delft 251, Delft, tel. 015-135681.

V.C.S. Hendrik de Cock: Herebinnensingel 35, Groningen, tel. 050-128117.

S.S.R.-N.U.: Greetje Schotman, Gisbert Bromlaan 8, Utrecht, tel. 030-716064.

LANGERAK-NIEUWPOORT

Het bestuur van de School met de Bijbel te Langerak (Z.H.) vraagt voor haar zesklassige basisschool:

een onderwijzeres

voor klas 1 (speelleerklas)

een onderwijzer

voor klas 3 of 4.

Langerak ligt in de mooie Alblaserswaard. Er zijn gunstige verbanden met Utrecht en Rotterdam. Woonruimte geen probleem.

Sollicitaties aan de secr. de heer A. T. Zwijnenburg, Lekdijk 52, Langerak (Z.H.).

Inlichtingen bij H. de Wind, h.d.s., Nassastraat 9, Langerak (Z.H.), telefoon 01843-546.

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost
Giro 40 49 45

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelshoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.